

Η θέωσις, ως σκοπός της ζωής του ανθρώπου (Αρχιμ. Γεώργιος Καψάνης, Καθηγούμενος Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους)

Categories : [BIBΛΙΑ](#)

Date : Ιανουαρίου 31, 2007

Πρόλογος

Η θέωσις, ως σκοπός της ζωής του ανθρώπου

Η ενανθρώπιση του Θεού αιτία της θεώσεως του ανθρώπου

Η συμβολή της Θεοτόκου στην θέωσι του ανθρώπου

Η Εκκλησία, ο χώρος της θεώσεως του ανθρώπου

Η θέωσις δυνατή διά των ακτίστων ενεργειών του Θεού

Προϋποθέσεις για την θέωσι

α) Η ταπείνωσις

β) Η άσκησις

γ) Τα άγια Μυστήρια και η προσευχή

Εμπειρίες της θεώσεως

Αποτυχία πολλών ανθρώπων να φθάσουν στην θέωσι

α) Η προσήλωσις στις βιοτικές μέριμνες

β) Ο ηθικισμός

**γ) Ο ανθρωποκεντρικός ουμανισμός
Συνέπειες της αγωγής της θεώσεως
Συνέπειες της αγωγής που δεν οδηγεί στην θέωσι**

Πρόλογος

Είναι πολύ τολμηρό να ομιλεί κάποιος για την θέωση, όταν δεν την έχει γευθεί. Τολμήσαμε όμως τα υπέρ δύναμιν θαρρούντες εις τα ελέη του μεγάλου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού.

Για να μη κρύψουμε από τους Ορθοδόξους Χριστιανούς αδελφούς μας τον ύψιστο και τελικό σκοπό της ζωής μας, για τον οποίο πλασθήκαμε.

Για να γίνει σαφές ότι η μόνη ορθόδοξος ποιμαντική είναι η ποιμαντική της θεώσεως και όχι της κατά τα δυτικά πρότυπα ηθικής τελειοποίησης του ανθρώπου χωρίς την χάρη του Θεού.

Για να ποθήσουμε όλοι τα κρείττονα και έτσι να αγωνισθούμε για τα υψηλά και μόνα δυνάμενα να αναπαύσουν κατά βάθος την δίψα της ψυχής για το Απόλυτο, τον Τριαδικό Θεό.

Για να πλημμυρίσουμε από ευγνωμοσύνη προς τον Πλάστη και Δημιουργό μας για το μεγάλο δώρο Του, την κατά Χάριν θεώση μας.

Για να νοιώσουμε το αναντικατάστατο της Αγίας μας Εκκλησίας, ως της μόνης επί γής κοινωνίας θεώσεως.

Για να φανεί το μεγαλείο και η αλήθεια της Ορθοδόξου Πίστεως μας, που μόνη αυτή διδάσκει και παρέχει την θέωση στα μέλη της.

Για να παρηγορηθούν οι ψυχές μας που όσο και αν έχουν δηλητηριαστεί και σκοτισθεί από την αμαρτία, λαχταρούν το φως του προσώπου του Χριστού.

Ελεήμων Κύριε, ευδόκησε, εν τη άπειρο αγάπη Σου, να μας αξιώσεις να εισέλθουμε στην οδό της θεώσεως, πριν να απέλθουμε από τον παρόντα πρόσκαιρο κόσμο.

Ελεήμων Κύριε, οδήγησε στην αναζήτηση της θεώσεως του Ορθόδοξους αδελφούς μας, που δεν χαίρονται γιατί αγνοούν το μεγαλείο της κλήσεως των ως "κεκελευσμένων θεών".

Ελεήμων Κύριε, οδήγησε και τα βήματα των ετεροδόξων Χριστιανών στην επίγνωση

της Αλήθειας Σου, για να μην μείνουν έξω του Νυμφώνος Σου, στερημένοι της Χάριτος της θεώσεως.

Ελεήμων Κύριε, ελέησον ημάς και τον κόσμο Σου! Αμήν.

Ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής του Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους, Αρχιμανδρίτης Γεώργιος.

Σημείωσις: Το κείμενο αυτό αποτελεί επεξεργασία ομιλιών μου που κατά καιρούς εξεφωνήθησαν σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος κατόπιν προσκλήσεως υπό των οικείων Σεβασμιότατων Μητροπολιτών.

Έτσι κατανοείται το ύφος του πονήματος που περιέχει απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα των ομιλιών.

Σημειωτέον ότι το θέμα αυτό ανέπτυξα, όπου για πρώτη φορά ομιλούσα, θεωρώντας αυτό πρωταρχικό για την πνευματική ζωή.

~~~~~

Η θέωσις, ως σκοπός της ζωής του ανθρώπου

Το θέμα του προορισμού της ζωής μας είναι πολύ σοβαρό, διότι αφορά το σπουδαιότερο ζήτημα για τον άνθρωπο: Για ποιο σκοπό ευρισκόμαστε πάνω στην γη. Αν ο άνθρωπος τοποθετηθεί σωστά στο θέμα αυτό, αν εύρη τον πραγματικό του προορισμό, τότε μπορεί να τοποθετηθεί σωστά και στα επί μέρους και καθημερινά ζητήματα της ζωής του, όπως είναι οι σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους, οι σπουδές του, το επάγγελμα, ο γάμος, η απόκτησις και ανατροφή των παιδιών. Αν όμως δεν τοποθετηθεί σωστά σ' αυτό το βασικό θέμα, τότε θα αποτύχει και στους επί μέρους σκοπούς της ζωής. Διότι τι νόημα μπορούν να έχουν οι επί μέρους σκοποί, όταν στο σύνολο της η ανθρώπινη ζωή δεν έχει νόημα;

Ήδη από το πρώτο κεφάλαιο της Αγίας Γραφής δηλώνεται ο σκοπός της ζωής μας, όταν ο ιερός συγγραφέας μας λέγει, ότι ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο "κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν" Του. Διαπιστώνουμε έτσι την μεγάλη αγάπη που έχει ο εν Τριάδι Θεός

για τον άνθρωπο. Δεν τον θέλει απλώς ένα ον με κάποια χαρίσματα, κάποια προσόντα, κάποια ανωτερότητα από την υπόλοιπη κτίση, αλλά τον θέλει θεό κατά Χάριν.

Ο άνθρωπος φαίνεται εξωτερικά ότι είναι μια βιολογική απλώς ύπαρξη όπως τα άλλα έμβια όντα, τα ζώα. Είναι βέβαια ζώον, αλλά "ζώον... τη προς Θεόν νεύσει θεούμενον", όπως χαρακτηριστικά λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος (Λόγος εις τα Θεοφάνια, MPG 36, 324, 13). Είναι το μόνο ον που ξεχωρίζει απ' όλη την δημιουργία, το μόνο που μπορεί να γίνει θεός.

Το "κατ' εικόνα" σημαίνει τα χαρίσματα που έδωσε ο Θεός μόνο στον άνθρωπο, ξεχωριστά απ' όλα τα πλάσματα Του, ώστε να αποτελεί εικόνα του Θεού. Αυτά τα χαρίσματα είναι : Ο λογικός νους, η συνείδηση, το αυτεξούσιο, δηλαδή η ελευθερία, η δημιουργικότητα, ο έρωσ και ο πόθος του απολύτου και του Θεού, η προσωπική αυτοσυνειδησία και ότι άλλο κάνει τον άνθρωπο να είναι υπεράνω όλης της λοιπής δημιουργίας των εμβίων όντων και τον κάνει να είναι άνθρωπος και προσωπικότης. Ότι δηλαδή κάνει τον άνθρωπο πρόσωπο αυτά είναι τα χαρίσματα του "κατ' εικόνα". Έχοντας το "κατ' εικόνα" καλείται ο άνθρωπος να αποκτήσει το "καθ' ομοίωσιν", δηλαδή την θέωση. Ο Δημιουργός, Θεός κατα φύσιν, καλεί τον άνθρωπο να γίνει θεός κατά Χάριν.

Εδόθησαν λοιπόν από τον Θεό τα χαρίσματα του "κατ' εικόνα" στον άνθρωπο για να φθάσει πολύ υψηλά, να πετύχει με αυτά την ομοίωση του με το Θεό και Πλάστη του, να έχει μια όχι εξωτερική, ηθική σχέση μαζί Του, αλλά μια προσωπική ένωση με τον Δημιουργό του.

Είναι ίσως πολύ τολμηρό ακόμη και να λέμε και να σκεπτόμαστε, ότι σκοπός της ζωής μας είναι θεοί κατα Χάριν. Όμως η Αγία Γραφή και οι Πατέρες της Εκκλησίας δεν μας το απέκρυσαν.

Υπάρχει δυστυχώς άγνοια στους ανθρώπους εκτός της Εκκλησίας, αλλά και σε πολλούς μέσα στην Εκκλησία. Διότι νομίζουν ότι σκοπός της ζωής μας είναι, στην καλύτερη περίπτωση, απλώς η ηθική βελτίωση μας, το να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι. Ενώ το Ευαγγέλιο, από την Παράδοση της Εκκλησίας και από τους αγίους Πατέρες, μας παραδίδεται ότι σκοπός της ζωής μας δεν είναι αυτό. Το να γίνει δηλαδή ο άνθρωπος μόνο καλύτερος απ' ότι είναι, ηθικώτερος, δικαιότερος, εγκρατέστερος, προσεκτικότερος. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν, αλλά δεν είναι ο μεγάλος σκοπός, ο τελικός σκοπός, για τον οποίο ο Πλάστης και Δημιουργός μας έπλασε τον άνθρωπο. Ποιος είναι αυτός ο σκοπός; Η θέωσις. Το να ενωθεί ο άνθρωπος με τον Θεό, όχι με ένα εξωτερικό ή συναισθηματικό τρόπο, αλλά οντολογικά, πραγματικά.

Τόσο υψηλά τοποθετεί η ορθόδοξος ανθρωπολογία τον άνθρωπο. Αν συγκρίνουμε τις ανθρωπολογίες όλων των φιλοσοφικών, κοινωνικών, ψυχολογικών συστημάτων με την ορθόδοξη ανθρωπολογία, θα διαπιστώσουμε πολύ εύκολα πόσο πτωχές είναι, πόσο δεν ανταποκρίνονται στον μεγάλο πόθο του ανθρώπου για κάτι πολύ μεγάλο κι αληθινό στην ζωή του.

Επειδή ο άνθρωπος είναι "κεκελευσμένος θεός", έχει δηλαδή πλασθεί για να γίνει

Θεός, αν δεν ευρίσκεται στην πορεία της θεώσεως, αισθάνεται ένα κενό μέσα του, ότι κάτι δεν πηγαίνει καλά. Δεν χαίρεται, ακόμη κι όταν προσπαθεί να καλύψει το κενό με άλλες δραστηριότητες. Μπορεί να ναρκώνει τον εαυτό του, να κατασκευάζει ένα κόσμο φανταχτερό αλλά ταυτόχρονα πτωχό, μικρό, περιορισμένο, και να εγκλωβίζεται, να φυλακίζεται μέσα σ' αυτόν κι ο ίδιος. Μπορεί να οργανώνει έτσι την ζωή του, ώστε να μη μένει ποτέ σχεδόν ήσυχος, μόνος με τον εαυτό του. Μπορεί με τους θορύβους, την ένταση, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, την συνεχή πληροφόρηση για οτιδήποτε, να προσπαθεί σαν με ναρκωτικά να ξεχάσει, να μην σκέφτεται, να μην ανησυχεί, να μη θυμάται ότι δεν πορεύεται σωστά, ότι έχει ξεστρατίσει από τον σκοπό του.

Τελικά όμως δεν αναπαύεται ο ταλαίπωρος σύγχρονος άνθρωπος, έως ότου εύρη αυτό το κάτι άλλο, το ανώτερο που υπάρχει πράγματι στην ζωή του, το αληθινά όμορφο και δημιουργικό.

Μπορεί ο άνθρωπος να ενωθεί με τον Θεό; Μπορεί να κοινωνήσει μαζί Του; Μπορεί να γίνει θεός κατα Χάριν.

Η ενανθρώπιση του Θεού αιτία της θεώσεως του ανθρώπου

Λέγουν οι Πατέρες της Εκκλησίας ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος, για να κάνει τον άνθρωπο θεό. Δεν θα μπορούσε ο άνθρωπος να πετύχει την θέωση αν ο θεός δεν είχε σαρκωθεί.

Στους προ Χριστού χρόνους ανεφάνησαν πολλοί σοφοί και ενάρετοι άνθρωποι. Για παράδειγμα, οι αρχαίοι Έλληνες είχαν φθάσει σε αρκετά υψηλά μέτρα φιλοσοφίας περί του αγαθού και περί του Θεού. Η φιλοσοφία τους μάλιστα περιείχε σπέρματα αληθείας, τον λεγόμενο "σπερματικό λόγο". Ήσαν άλλωστε πολύ θρησκευτικοί άνθρωποι, δεν ήσαν καθόλου άθεοι, όπως προσπαθούν να τους παρουσιάσουν μερικοί σύγχρονοι που δεν γνωρίζουν καλά τα πράγματα. Δεν γνώριζαν βεβαίως τον αληθινό Θεό, ήσαν ειδωλολάτρες, όμως ήσαν πολύ ευλαβείς, θεοφοβούμενοι. Γι' αυτό όσοι παιδαγωγοί, δάσκαλοι ή πολιτικοί και πολιτειακοί άρχοντες, ασυνεπείς προς τις μνήμες του γένους των Ελλήνων επιχειρούν να βγάλουν από την ψυχή του ευσεβούς λαού μας την πίστη του προς τον Θεό, χωρίς μάλιστα και την συγκατάθεση του, αυτοί αποτολμούν μίαν "ύβριν", με την αρχαία σημασία της λέξεως. Αποτολμούν ουσιαστικά τον αφελληνισμό του, αφού η Παράδοση των Ελλήνων, της αρχαίας μεταγενέστερης και νεωτέρας ιστορίας μας, είναι Παράδοσις ευλάβειας και σεβασμού προς τον Θεό, πάνω στην οποία βασίσθηκε και βασίζεται όλη η παγκόσμιος πολιτιστική προσφορά του ελληνισμού.

Στην φιλοσοφία των αρχαίων Ελλήνων διακρίνεται μία νοσταλγία για τον άγνωστο Θεό, για την εμπειρία του Θεού. Ήσαν πιστοί, ευλαβείς, αλλά δεν είχαν την σωστή, ολοκληρωμένη γνώση του Θεού, έλειπε η κοινωνία του Θεού. Δεν ήταν δυνατή η θέωσις.

Στην Παλαιά Διαθήκη επίσης έχουμε δίκαιους και ενάρετους ανθρώπους. Όμως η πλήρης ένωση με τον Θεό, η θέωσις, γίνεται δυνατή, κατορθωτή, με την σάρκωση του

Θεού Λόγου.

Αυτός είναι και ο σκοπός της ενανθρωπήσεως του Θεού. Αν σκοπός της ζωής του ανθρώπου ήταν να γίνει απλώς ηθικά καλύτερος, δεν θα ήταν ανάγκη να έλθει στον κόσμο ο Χριστός, να γίνει όλη αυτή η ιστορία της θείας Οικονομίας, της σαρκώσεως του Θεού, ο σταυρός, ο θάνατος, η ανάστασις του Κυρίου, όλα όσα πιστεύουμε οι Χριστιανοί ότι έγιναν δια του Χριστού. Διότι και με τους Προφήτες, με τους φιλοσόφους, με τους δίκαιους ανθρώπους και διδασκάλους θα μπορούσε να διδαχθεί το ανθρώπινο γένος να γίνεται ηθικά καλύτερο.

Γνωρίζουμε ότι ο Αδάμ και η Εύα παρασύρθηκαν από τον διάβολο και θέλησαν να γίνουν θεοί, όχι όμως συνεργαζόμενοι με τον Θεό, όχι με ταπεινώση, με υπακοή, με αγάπη, αλλά βασιζόμενοι στην δική τους δύναμη, στο δικό τους θέλημα, εγωιστικά και αυτόνομα. Η ουσία δηλαδή της πτώσεως είναι ο εγωισμός. Έτσι υιοθετώντας τον εγωισμό και την αυτάρκεια χωρίστηκαν από τον Θεό, και αντί να πετύχουν των θέωση, πέτυχαν ακριβώς το αντίθετο: Τον πνευματικό θάνατο.

Όπως λένουν οι Πατέρες της Εκκλησίας, ο Θεός είναι ζωή. Όποιος λοιπόν χωρίζεται από τον Θεό, χωρίζεται από την ζωή. Άρα ο θάνατος και η πνευματική νέκρωση, ο φυσικός δηλαδή και ο πνευματικός θάνατος, ήταν το αποτέλεσμα της παρακοής των πρωτοπλάστων.

Γνωρίζουμε όλοι τις συνέπειες της πτώσεως. Ο χωρισμός από τον Θεό έρριψε τον άνθρωπο στην σαρκική, κτηνώδη και δαιμονιώδη ζωή. Το λαμπρό δημιούργημα του Θεού έπεσε βαριά άρρωστο, σχεδόν νεκρό. Το "κατ' εικόνα" αμαυρώθηκε. Ο άνθρωπος μετά την πτώση δεν έχει τις προϋποθέσεις, που είχε πριν να αμαρτήσει, για να προχωρήσει στη θέωση. Σ' αυτήν την κατάσταση της βαριάς ασθένειας, σχεδόν νεκρός, δεν μπορεί πλέον να επαναπροσανατολισθεί προς τον Θεό. Χρειάζεται μια νέα ρίζα στην ανθρωπότητα. Χρειάζεται ένας νέος άνθρωπος, ο οποίος θα είναι υγιής και θα μπορεί να προσανατολίσει πάλι την ελευθερία του ανθρώπου προς τον Θεό.

Αυτή η νέα ρίζα, ο νέος άνθρωπος, είναι ο Θεάνθρωπος, ο Ιησούς Χριστός, ο Υιός και Λόγος του Θεού, που σαρκώνεται για να πολεμήσει την νέα ρίζα, την νέα απαρχή, το νέο φύραμα της ανθρωπότητας.

Με την σάρκωση του Λόγου, όπως θεολογεί ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, πραγματοποιείται μία δεύτερα κοινωνία Θεού και ανθρώπων. Η πρώτη κοινωνία ήταν αυτή στον Παράδεισο. Αυτή όμως διασπάσθηκε. Χωρίστηκε ο άνθρωπος από τον Θεό. Ο πανάγαθος Θεός οικονόμησε τώρα μια άλλη, δεύτερα κοινωνία, ένωση δηλαδή Θεού και ανθρώπων, που να μην μπορεί πλέον να διασπαθή. Διότι αυτή η δεύτερα κοινωνία Θεού και ανθρώπων γίνεται στο πρόσωπο του Χριστού.

Ο Θεάνθρωπος Χριστός, ο Υιός και Λόγος του Θεού και Πατρός, έχει δύο τέλειες φύσεις: Την θεία και την ανθρώπινη. Οι δύο αυτές τέλειες φύσεις ενώνονται "ατρέπτως, ασυγχύτως, αχωρίστως και αδιαιρέτως", στο ένα πρόσωπο του Χριστού, κατά τον περίφημο όρο της Αγίας Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνος, που εν συνόψει αποτελεί την εν Πνεύματι Αγίω θεολογική πανοπλία της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας κατά των παντός είδους Χριστολογικών αιρέσεων όλων των αιώνων. Έτσι έχουμε ένα Χριστό με δύο φύσεις: την θεία και την ανθρώπινη.

Τώρα πλέον η ανθρώπινη φύση δια της υποστατικής ενώσεως των δυο φύσεων στο πρόσωπο του Χριστού είναι τελεσίδικα ενωμένη με την θεία φύση. Διότι ο Χριστός είναι αιωνίως Θεάνθρωπος. Ως Θεάνθρωπος ανελήφθη στον ουρανό, ως Θεάνθρωπος κάθεται στα δεξιά του Πατρός. Ως Θεάνθρωπος θα έλθει να κρίνει τον κόσμο στην δευτέρα Παρουσία Άρα λοιπόν η ανθρώπινη φύση είναι τώρα ενθρονισμένη στους κόλπους της Αγίας Τριάδος. Δεν μπορεί πλέον τίποτε να χωρίσει την ανθρώπινη φύση από τον Θεό. Γι' αυτό τώρα μετά την ενανθρώπιση του Κυρίου, - όσο κι αν ως άνθρωποι αμαρτάνουμε, όσο και αν αποσπασθούμε από τον Θεό -, αν θέλουμε εν μετάνοια να ενωθούμε πάλι με τον Θεό, μπορούμε να το πετύχουμε. Μπορούμε να ενωθούμε μαζί Του, να γίνουμε θεοί κατά Χάριν.

Η συμβολή της Θεοτόκου στην θέωση του ανθρώπου

Ο Κύριος Ιησούς Χριστός μας δίδει αυτήν την δυνατότητα, να ενωθούμε με τον Θεό και να επανέλθουμε στον πρωταρχικό σκοπό που είχε τάξει ο Θεός για τον άνθρωπο. Γι' αυτό αναγγέλλεται από την Αγία Γραφή ως η οδός, η θύρα, ο ποιμήν ο καλός, η ζωή, η ανάσταση, το φως. Είναι ο νέος Αδάμ, ο οποίος διορθώνει το λάθος του πρώτου Αδάμ. Ο πρώτος Αδάμ μας χώρισε από τον Θεό με την ανυπακοή του και τον εγωισμό του. Ο δεύτερος Αδάμ, ο Χριστός, μας επαναφέρει πάλι στον Θεό με την αγάπη Του και την υπακοή Του προς τον Πατέρα, υπακοή μέχρι θανάτου, "θανάτου δε σταυρού". Προσανατολίζει πάλι την ελευθερία μας προς τον Θεό, έτσι ώστε προσφέροντας την σ' Αυτόν να ενωνόμαστε μαζί Του.

Το έργο όμως του νέου Αδάμ προϋποθέτει το έργο της νέας Εύας, της Παναγίας, η οποία και αυτή διόρθωσε το λάθος της παλαιά Εύας. Η Εύα ώθησε τον Αδάμ στην παρακοή. Η νέα Εύα, η Παναγία, συντελεί στο να σαρκωθεί ο νέος Αδάμ, ο οποίος θα οδηγήσει το ανθρώπινο γένος στην υπακοή του Θεού. Γι' αυτό η Κυρία Θεοτόκος, ως και το πρώτο ανθρώπινο πρόσωπο που επέτυχε την θέωση - κατ' εξαίρετο και ανεπανάληπτο μάλιστα τρόπο -, διαδραμάτισε στο έργο της σωτηρίας μας όχι απλώς βασικό ρόλο, αλλά αναγκαίο και αναντικατάστατο.

Εάν η Παναγία δεν είχε προσφέρει με την υπακοή της την Ελευθερία της στον Θεό και, κατά τον άγιο Νικόλαο Καβάσιλα, τον μεγάλο θεολόγο του ΙΔ' αιώνας, δεν είχε πει το "ναι" στον Θεό, δεν θα μπορούσε να σαρκωθεί ο Θεός. Διότι ο Θεός που έδωσε την ελευθερία στον άνθρωπο δεν θα μπορούσε να την παραβιάσει. Δεν θα μπορούσε να σαρκωθεί, εάν δεν ευρίσκετο μια τέτοια αγνή, παναγία, ακηλίδωτη ψυχή σαν την Θεοτόκο, η οποία θα προσέφερε ολοκληρωτικά την ελευθερία της, την θέληση της, τον εαυτό της όλο στον Θεό, ώστε να Τον ελκύσει προς τον εαυτό της και προς ημάς. Οφείλουμε πολλά στην Παναγία μας. Γι' αυτό η Εκκλησία τιμά και ευλαβείται τόσο πολύ την Θεοτόκο. Γι' αυτό ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, συνοψίζοντας την Πατερική θεολογία, λέγει ότι η Παναγία μας έχει τα δευτερεία της Αγίας Τριάδος, ότι είναι θεός μετά τον Θεόν, μεθόριο μεταξύ κτιστού και άκτιστου. "Προϊστάται των σωζόμενων", κατ' άλλη ωραία έκφραση θεολόγου της Εκκλησίας μας. Ο δε άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, ο νεώτερος αυτός απλανής φωστήρ και διδάσκαλος της

Εκκλησίας, αναφέρει ότι και αυτά τα αγγελικά τάγματα φωτίζονται από το φως που λαμβάνουν από την Παναγία.

Γι' αυτό και από την Εκκλησία μας εγκωμιάζεται ως "τιμιωτέρα των Χερουβείμ και ενδοξότερα ασυγκρίτως των Σεραφείμ".

Η σάρκωσις του Λόγου και η θέωσις του ανθρώπου είναι το μέγα μυστήριο της Πίστεως και Θεολογίας μας.

Αυτό ζει κάθε ημέρα η Ορθόδοξος Εκκλησία μας με τα μυστήριά της, την υμνολογία της, τις εικόνες της, με όλη την ζωή της. Ακόμη και η αρχιτεκτονική ενός Ορθόδοξου Ναού αυτό μαρτυρεί. Ο τρούλος των εκκλησιών, πάνω στο οποίο είναι ζωγραφισμένος ο Παντοκράτωρ, συμβολίζει την κάθοδο του Ουρανού στην γη. Ότι ο Κύριος "έκλινεν ουρανούς και κατέβη". Ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος "και εσκήνωσεν εν ημίν", όπως γράφει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης (Ιω. α' 14).

Επειδή δε έγινε άνθρωπος διά της Θεοτόκου, εικονίζουμε την Θεοτόκο την κόγχη του ιερού, για να δείξουμε ότι δι' αυτής ο Θεός έρχεται στην γη και στους ανθρώπους. Αυτή είναι "η γέφυρα δι' ης κατέβη ο Θεός" και πάλι "η μετάγουσα τους εκ γης προς ουρανόν", η Πλατυτέρα των ουρανών, η χώρα του αχώρητου, που εχώρησε μέσα της τον αχώρητο Θεό για την σωτηρία μας.

Στην συνέχεια δείχνει η Εκκλησία μας τους θεωμένους ανθρώπους. Αυτούς που έγιναν θεοί κατα Χάριν, επειδή ο Θεός έγινε άνθρωπος. Γι' αυτό στις Ορθόδοξες Εκκλησίες μας μπορούμε και εικονίζουμε όχι μόνο τον σαρκωθέντα Θεό, τον Χριστό, και την άχραντο Μητέρα Του, την Κυρία Θεοτόκο, αλλά και τους Αγίους, γύρω και κάτω από τον Παντοκράτορα. Σ' όλους τους τοίχους του Ναού ζωγραφίζουμε τα αποτελέσματα της σαρκώσεως του Θεού: Τους αγίους και θεωμένους ανθρώπους.

Άρα εισερχόμενοι μέσα σε ένα ορθόδοξο Ναό και βλέποντας την ωραία αγιογράφιση, αμέσως λαμβάνουμε μία εμπειρία: Μαθαίνουμε ποιο είναι το έργο του Θεού για τον άνθρωπο, ποιος είναι ο σκοπός της ζωής μας.

Όλα στην Εκκλησία ομιλούν για την ενανθρώπιση του Θεού και την θέωση του ανθρώπου.

Η Εκκλησία, ο χώρος της θεώσεως του ανθρώπου

Όσοι θέλουν να ενωθούν με τον Χριστό και διά του Ιησού Χριστού με τον Θεό Πατέρα γνωρίζουν ότι αυτή η ένωσις γίνεται στο σώμα του Χριστού, που είναι η αγία μας Ορθόδοξος Εκκλησία. Ένωσις όχι βέβαια με την Θεία ουσία, αλλά με την θεωμένη ανθρώπινη φύσι του Χριστού. Η ένωσις όμως αυτή με τον Χριστό δεν είναι εξωτερική, ούτε απλώς ηθική.

Δεν είμαστε οπαδοί του Χριστού, όπως ίσως οι άνθρωποι είναι οπαδοί ενός φιλόσοφου ή ενός διδασκάλου. Είμαστε μέλη του σώματος του Χριστού, το πραγματικό και όχι το ηθικό, όπως λαυθασμένα έγραψαν μερικοί θεολόγοι μη εμβαθύνοντας στο πνεύμα της αγία Εκκλησίας. Ο Χριστός μας παίρνει, τους Χριστιανούς, παρά την αναξιότητα και την αμαρτωλότητα μας, και μας ενσωματώνει στο σώμα Του. Μας κάνει μέλη Του. Και γινόμαστε πραγματικά μέλη του σώματος

του Χριστού, όχι ηθικά. Όπως λέγει ο απόστολος Παύλος: "μέλη έσμεν του σώματος αυτού, εκ της σαρκός αυτού και εκ των οστέων αυτού" ('Εφεσ. ε', 30).

Βεβαίως ανάλογα με την πνευματική κατάσταση που έχουν οι Χριστιανοί, άλλοτε είναι ζωντανά μέλη του σώματος του Χριστού και άλλοτε νεκρά. Αλλά και νεκρά δεν παύουν να είναι μέλη του σώματος του Χριστού. Ένας π.χ. που είναι βαπτισμένος, έχει γίνει μέλος του σώματος του Χριστού. Αν δεν εξομολογείται, δεν κοινωνεί, δεν ζει πνευματική ζωή, είναι νεκρό μέλος του σώματος του Χριστού. Όταν όμως μετανοήσει, αμέσως δέχεται την θεία ζωή. Αυτή τον διαποτίζει και γίνεται ζωντανό μέλος του σώματος του Χριστού. Αυτός δεν χρειάζεται να αναβαπτιστεί. Ο αβάπτιστος όμως δεν είναι μέλος του σώματος του Χριστού, ακόμη και αν ζει ηθική κατ' άνθρωπον ζωή. Χρειάζεται να βαπτιστεί, για να γίνει μέλος του σώματος του Χριστού, για να ενσωματωθεί στον Χριστό.

Επειδή λοιπόν είμεθα μέλη του σώματος του Χριστού, προσφέρεται η ζωή του Χριστού και γίνεται δική μας ζωή. Και έτσι ζωοποιούμαστε και σωζόμαστε και θεωνόμαστε. Δεν θα μπορούσαμε να θεωθούμε, αν ο Χριστός δεν μας έκανε μέλη του αγίου σώματος Του.

Δεν θα μπορούσαμε να σωθούμε, εάν δεν υπήρχαν τα άγια Μυστήρια της Εκκλησίας μας, τα οποία μας συσσωματώνουν με τον Χριστό και μας κάνουν, κατά τους αγίους Πατέρες, σύσσωμους και όμαιμους Χριστού. Να είμαστε δηλαδή ένα σώμα και ένα αίμα με τον Χριστό.

Τι μεγάλη ευλογία, να κοινωνούμε τα άχραντα Μυστήρια! Ο Χριστός γίνεται δικός μας, η ζωή του Χριστού γίνεται δική μας, το αίμα Του γίνεται αίμα μας. Γι' αυτό το λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ότι ο Θεός δεν έχει να δώσει τίποτε περισσότερο απ' αυτό που του δίδει στην θεία Κοινωνία. Ούτε ο άνθρωπος μπορεί να ζητήσει από τον Θεό τίποτε περισσότερο απ' αυτό που λαμβάνει από τον Χριστό στην θεία Κοινωνία.

Έτσι λοιπόν βαπτισμένοι, χρισμένοι, εξομολογούμενοι, κοινωνούμε το Σώμα και Αίμα του Κυρίου και γινόμαστε και εμείς θεοί κατα Χάριν, ενωνόμαστε με τον Θεό, δεν είμαστε πλέον ξένοι, αλλά οικείοι Του.

Μέσα στην Εκκλησία, στην οποία ενωνόμαστε με τον Θεό, ζούμε αυτή την νέα πραγματικότητα που έφερε ο Χριστός στον κόσμο: την καινή κτήση. Αυτή είναι η ζωή της Εκκλησίας, του Χριστού, που γίνεται και δική μας ως δωρεά του Αγίου Πνεύματος.

Όλα μέσα στην Εκκλησία οδηγούν στην θέωση. Η θεία Λειτουργία, τα Μυστήρια, η θεία Λατρεία, το κήρυγμα του Ευαγγελίου, η νηστεία, όλα εκεί οδηγούν. Η Εκκλησία είναι ο μοναδικός χώρος της θεώσεως.

Η Εκκλησία δεν είναι ένα κοινωνικό, πολιτιστικό ή ιστορικό ίδρυμα που μπορεί να ομοιάζει με άλλα ιδρύματα στον κόσμο. Δεν είναι όπως οι διάφοροι θεσμοί του κόσμου. Ο κόσμος ίσως έχει ωραίους θεσμούς, ωραίες οργανώσεις, ωραία ιδρύματα, και άλλα πράγματα. Η Ορθόδοξος Εκκλησία μας όμως είναι ο ανεπανάληπτος, μοναδικός χώρος της κοινωνίας του Θεού με τον άνθρωπο, της θεώσεως του

ανθρώπου. Μόνο μέσα στην Εκκλησία ο άνθρωπος μπορεί να γίνει θεός, πουθενά αλλού. Ούτε στα Πανεπιστήμια, ούτε στα ιδρύματα κοινωνικών υπηρεσιών, ούτε σε οτιδήποτε άλλο ωραίο και καλό έχει ο κόσμος. Όλα αυτά, όσο καλά και αν είναι, όμως δεν μπορούν να προσφέρουν αυτό που προσφέρει η Εκκλησία.

Γι' αυτό όσο και αν προοδεύσουν οι κοσμικοί θεσμοί και τα συστήματα, δεν μπορούν ποτέ να αντικαταστήσουν την Εκκλησία.

Είναι δυνατόν, εμείς οι αδύνατοι και αμαρτωλοί άνθρωποι, να περνούμε κρίσεις και δυσκολίες κατά καιρούς, μέσα στην Εκκλησία. Είναι δυνατόν να συμβαίνουν και σκάνδαλα μέσα στο κόλπου της Εκκλησίας. Και αυτά γίνονται, διότι στην Εκκλησία είμαστε σε πορεία προς την θέωση και είναι πολύ φυσικό να υπάρχουν οι ανθρώπινες αδυναμίες. Γινόμαστε, αλλά δεν είμαστε θεοί. Όσο όμως και να συμβαίνουν αυτά, εμείς ποτέ δεν θα φύγουμε από την Εκκλησία, διότι στην Εκκλησία έχουμε την μοναδική δυνατότητα να ενωθούμε με τον Θεό.

Όταν π.χ. πηγαίνουμε στον Ναό για να εκκλησιασθούμε, και συναντούμε εκεί ίσως μερικούς που δεν προσέχουν στη ιερά ακολουθία και συζητούν μάλιστα μεταξύ τους, έτσι ώστε και να αποσπούν προς στιγμήν την προσοχή μας απ' αυτή, έρχεται ένας, εύλογος τάχα, λογισμός που μας λέγει: - "Τι κερδίζεις τελικά που έρχεσαι στην Εκκλησία; Δεν κάθεται καλύτερα στο σπίτι σου, όπου θα έχεις και περισσότερη ησυχία και άνεση για να κάνεις προσευχή;"

Εμείς όμως πρέπει με σύνεση να αντιλέξουμε στον πονηρό αυτόν λογισμό:

- "Ναι μεν, θα έχω ίσως περισσότερη εξωτερική ησυχία στο σπίτι μου, αλλά δεν θα έχω την Χάρι του Θεού, να με θεώνει και να με αγιάζει. Δεν θα έχω τον Χριστό, ο Οποίος είναι παρών στην Εκκλησία Του. Δεν θα έχω το άγιο Σώμα Του και το τίμιο Αίμα Του, που ευρίσκονται στον ιερό Ναό Του, επάνω στην αγία Τράπεζα. Δεν θα συμμετέχω στον μυστικό Δείπνο της θείας Λειτουργίας. Θα είμαι αποκομμένος από τους εν Χριστώ αδελφούς μου, με τους οποίους μαζί συναποτελούμαι το σώμα του Χριστού".

Έτσι λοιπόν ότι κι αν συμβεί, εμείς δεν θα φύγουμε από την Εκκλησία, διότι σ' αυτήν μόνο ευρίσκουμε τον δρόμο της θεώσεως.

Η θέωσις δυνατή διά των ακτίστων ενεργειών του Θεού

Στην Ορθόδοξο Εκκλησία του Χριστού μπορεί ο άνθρωπος να πετύχει την θέωση, επειδή η Χάρις του Θεού, σύμφωνα με την διδασκαλία της Αγίας Γραφής και των Πατέρων της Εκκλησίας, είναι άκτιστος. Ο Θεός δεν είναι μόνο ουσία, όπως νομίζουν οι Δυτικοί, αλλά είναι και ενέργεια. Εάν ο Θεός ήταν μόνο ουσία, δεν θα μπορούσαμε να ενωθούμε, να κοινωνήσουμε μαζί Του, διότι η ουσία του Θεού είναι φοβερή και απρόσιτη στον άνθρωπο, κατά το "ου γάρ μή ιδή άνθρωπος το πρόσωπον μου και ζήσεται" (Εξ. λγ', 20).

Ας αναφέρουμε ένα κάπως σχετικό παράδειγμα από τα ανθρώπινα. Αν πιάσουμε ένα ηλεκτρικό καλώδιο γυμνό, θα πεθάνουμε. Όταν όμως ενώσουμε μια λάμπα στο

καλώδιο, φωτιζόμαστε. Την ενέργεια του ηλεκτρικού ρεύματος την βλέπουμε, την χαιρόμαστε, μας βοηθεί. Την ουσία του δεν μπορούμε να την πιάσουμε. Κάτι παρόμοιο, ας μας επιτραπεί να πούμε, συμβαίνει και με την άκτιστο ενέργεια του Θεού.

Εάν θα μπορούσαμε να ενωθούμε με την ουσία του Θεού, θα γινόμασταν και εμείς κατ' ουσίαν θεοί. Δηλαδή, όλα θα γινόντουσαν θεοί, θα υπήρχε μια σύγχυσις, και τίποτε δεν θα ήταν ουσιαστικά θεός. Ότι πιστεύουν με λίγα λόγια στις ανατολικές θρησκείες, π.χ. στον Ινδουισμό, όπου ο θεός δεν είναι προσωπική ύπαρξις, αλλά συγκεχυμένη δύναμις σκορπισμένη σ' όλον τον κόσμο, και στους ανθρώπους και στα ζώα και στα πράγματα (Πανθειϊσμός).

Εάν πάλι ο Θεός είχε μόνο την αμέθεκτη θεία ουσία χωρίς τις ενέργειες Του, θα παρέμενε ένας θεός αυτάρκης, κλεισμένος στον εαυτό του, ακοινωνήτος στα πλάσματα του.

Ο Θεός, κατά την ορθόδοξο θεολογική θεώρηση είναι Μονάς εν Τριάδι και Τριάς εν Μονάδι. Όπως λέγουν χαρακτηριστικά ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής και ο άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης και άλλοι άγιοι Πατέρες, ο Θεός εμφορείται από μία αγία αγάπη, ένα άγιο έρωτα για τα πλάσματα Του. Από αυτήν την άπειρη και εκστατική αγάπη Του εξέρχεται από τον Εαυτό του και ζητεί να ενωθεί μαζί τους. Τούτο εκφράζεται και πραγματοποιείται με την ενέργεια του, ή καλύτερα με τις ενέργειες Του.

Με τις άκτιστες αυτές ενέργειες Του ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο και συνεχίζει να τον συντηρεί. Δίδει ουσία και υπόσταση στον κόσμο μας με τις ουσιοποιητικές ενέργειες Του. Είναι παρών στην φύση και συντηρεί το σύμπαν με τις συντηρητικές ενέργειες Του. Φωτίζει τον άνθρωπο με τις φωτιστικές του ενέργειες. Τον αγιάζει με τις αγιαστικές ενέργειες. Τον θεώνει, τέλος με τις θεοτικές ενέργειες του. Άρα με τις άκτιστες ενέργειες Του ο άγιος Θεός μπαίνει στην φύση, στον κόσμο, στην ιστορία, στη ζωή των ανθρώπων.

Οι ενέργειες του Θεού είναι θείες ενέργειες. Είναι κι αυτές Θεός χωρίς να είναι η ουσία Του. Είναι Θεός και γι' αυτό θεώνουν τον άνθρωπο. Εάν οι ενέργειες του Θεού δεν ήσαν θείες, άκτιστες ενέργειες, τότε δεν θα ήσαν Θεός, δεν θα μπορούσαν να μας θεώσουν, να μας ενώσουν με τον Θεό. Θα υπήρχε μια αγεφύρωτη απόσταση μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Με το να έχει όμως ο Θεός θείες ενέργειες και με τις ενέργειες αυτές να ενώνεται μαζί μας, μπορούμε να κοινωνούμε μαζί του και να ενωνόμαστε με την Χάρι του, χωρίς να ταυτιζόμαστε με τον Θεό, όπως θα γινόταν αν ενωνόμασταν με την ουσία Του.

Ενωνόμαστε λοιπόν με τον Θεό διά των άκτιστων θείων ενεργειών του κι όχι διά της φύσεως Του. Αυτό είναι το μυστήριο της Ορθοδόξου Πίστεως και ζωής μας.

Αυτό δεν μπορούν να το δεχθούν οι Δυτικοί αιρετικοί. Επειδή είναι ορθολογιστές, δεν κάνουν διάκριση μεταξύ ουσίας και ενέργειας του Θεού, και λέγουν ότι ο Θεός είναι μόνο ουσία. Γι' αυτό και δεν μπορούν να ομιλούν περί θεώσεως του ανθρώπου. Διότι πως θα θεωθεί κατ' αυτούς ο άνθρωπος, αφού δεν δέχονται άκτιστες αλλά κτιστές τις θείες ενέργειες; Και πώς μπορεί κάτι κτιστό, δηλαδή έξω από τον ίδιο τον

Θεό, να θεώσει τον κτιστό άνθρωπο;

Για να μη πέσουν στον πανθεισμό δεν ομιλούν καθόλου για θέωση. Και ποίος τότε απομένει κατ' αυτούς ως σκοπός της ζωής του ανθρώπου; Απλώς μια ηθική καλυτέρευσις. Αφού δηλαδή ο άνθρωπος δεν μπορεί να θεωθεί με την θεία Χάρι, τις θείες ενέργειες, τι σκοπό έχει η ζωή του; Απλώς να γίνη ηθικά καλύτερος. Αλλά η ηθική τελειοποίηση είναι πολύ λίγο για τον άνθρωπο. Δεν μας αρκεί να γίνουμε απλώς καλύτεροι από πριν, να κάνουμε ηθικές πράξεις. Εμείς ως τελικό στόχο μας έχουμε να ενωθούμε με τον άγιο Θεό. Αυτός είναι ο σκοπός της δημιουργίας του σύμπαντος. Αυτό θέλουμε. Αυτή είναι η χαρά μας, η ευτυχία μας, η ολοκλήρωση μας. Η ψυχή του κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού πλασθέντος ανθρώπου λαχτάρα τον Θεό, ποθεί την ένωση μαζί Του. Όσο ηθικός, όσο καλός κι αν είναι ο άνθρωπος, όσες καλές πράξεις κι αν κάνει, αν δεν εύρη τον Θεό, αν δεν ενωθεί μαζί Του, δεν αναπαύεται. Διότι ο ίδιος ο άγιος Θεός έβαλε μέσα του αυτήν την αγία δίψα, τον θείο έρωτα, τον πόθο για την ένωση μαζί Του, την θέωση. Έχει την ερωτική δύναμη μέσα του, που λαμβάνει από τον Δημιουργό του, για να αγαπά αληθινά, δυνατά ανιδιοτελώς, όπως ο άγιος Δημιουργός του ερωτεύεται τον κόσμο Του, τα πλάσματα Του. Να ερωτεύεται με την αγία αυτή ερωτική φορά και αγαπητική δύναμη τον Θεό. Αν δεν είχε ο άνθρωπος την εικόνα του Θεού μέσα του, δεν θα μπορούσε να αναζητεί το πρωτότυπο της. Ο καθένας μας είμαστε εικόνα του Θεού, και ο Θεός είναι το πρωτότυπο. Η εικόνα ζητεί το πρωτότυπο, και μόνο όταν το βρει αναπαύεται σ' αυτό. Τον ΙΔ' αιώνα έγινε μια μεγάλη αναταραχή στην Εκκλησία, την οποία προκάλεσε ένας Δυτικός μοναχός, ο Βαρλαάμ. Άκουσε αυτός ότι οι αγιορείτες μοναχοί ομιλούσαν περί θεώσεως. Πληροφορήθηκε ότι γίνονται άξιοι μετά από πολύ αγώνα, κάθαρση από τα πάθη και πολλή προσευχή, να ενωθούν με τον Θεό, να λάβουν εμπειρία του Θεού, να δουν τον Θεό. Άκουσε ότι έβλεπαν το άκτιστο φως, το οποίο είδαν οι άγιοι Απόστολοι κατά την Μεταμόρφωση του Σωτήρος Χριστού στο όρος Θαβώρ.

Έχοντας όμως ο Βαρλαάμ το δυτικό, αιρετικό, ορθολογιστικό πνεύμα αδυνατούσε να αντιληφθεί την γνησιότητα αυτών των θείων εμπειριών των ταπεινών μοναχών, κι έτσι άρχισε να κατηγορεί τους αγιορείτες ως τάχα πλανεμένους, αιρετικούς και ειδωλολάτρες. Έλεγε δηλαδή ότι είναι αδύνατο να βλέπει κανείς την Χάρι του Θεού, επειδή δεν γνώριζε τίποτε περί διακρίσεως ουσίας και ακτίστου ενέργειας στον Θεό. Τότε η Χάρις του Θεού ανέδειξε ένα μεγάλο και φωτισμένο διδάσκαλο της Εκκλησίας μας, τον αγιορείτη Γρηγόριο τον Παλαμά, Αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης. Αυτός με πολλή σοφία και φώτιση από το Θεό, αλλά και από προσωπική του εμπειρία, είπε και έγραψε πολλά και δίδαξε, σύμφωνα και με τις άγιες Γραφές και την Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας, ότι είναι άκτιστο το φως της Χάριτος του Θεού, είναι θεία ενέργεια. Ότι όντως βλέπουν το φως αυτό οι θεωμένοι άνθρωποι ως ανώτατη, ύψιστη εμπειρία της θεώσεως, και βλέπονται μέσα στο φως αυτό του Θεού. Αυτό είναι η δόξα του Θεού, η λαμπρότης Του, τα Θαβώρειο φως, το φως της Αναστάσεως του Χριστού και της Πεντηκοστής, και η φωτεινή νεφέλη της Παλαιάς Διαθήκης. Πραγματικό άκτιστο φως Θεού κι όχι συμβολικό, όπως πλανεμένα νόμιζε ο Βαρλαάμ και οι όμοιοι του.

Στη συνέχεια όλη η Εκκλησία, με τρεις μεγάλες Συνόδους στην Κωνσταντινούπολη, δικαίωσε τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά και κήρυξε πως η εν Χριστώ ζωή δεν είναι απλώς ηθικοποίησης του ανθρώπου αλλά θέωσις, που σημαίνει συμμετοχή στην δόξα του Θεού, θέα του Θεού, της Χάριτος Του, του ακτίστου φωτός Του.

Οφείλουμε μεγάλη ευγνωμοσύνη στον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, διότι με την φώτιση που έλαβε από τον Θεό, με την εμπειρία και θεολογία του μας παρέδωσε την διδασκαλία και αιώνιο πείρα της Εκκλησίας σχετικά με την θέωση του ανθρώπου.

Ο Χριστιανός δεν είναι Χριστιανός επειδή μπορεί απλώς να ομιλεί για τον Θεό. Είναι Χριστιανός διότι μπορεί να έχει εμπειρία του Θεού. Κι όπως όταν αγαπάς πραγματικά ένα πρόσωπο και συνομιλίες μαζί του, το αισθάνεσαι, το χαίρεσαι, έτσι συμβαίνει και στην κοινωνία του ανθρώπου με τον Θεό. Δεν υπάρχει μια εξωτερική απλώς σχέση, αλλά μυστική ένωση Θεού και ανθρώπου εν Αγίω Πνεύματι.

Μέχρι σήμερα οι Δυτικοί θεωρούν κτιστή την θεία Χάρι, την ενέργεια του Θεού. Είναι δυστυχώς και τούτο μία από τις πολλές διαφορές μας, που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρώς υπ' όψιν στον θεολογικό διάλογο με του Ρωμαιοκαθολικούς. Δεν είναι μόνο το filioque, το πρωτείο εξουσίας και το "αλάθητο" του πάπα, από τις βασικές διαφορές μεταξύ της Ορθοδόξου Εκκλησίας και των Παπικών. Είναι και τα ανωτέρω. Αν δεν δεχθούν οι Ρωμαιοκαθολικοί ότι η Χάρις του Θεού είναι άκτιστος, δεν μπορούμε να ενωθούμε μαζί τους, έστω κι αν δεχθούν όλα τα άλλα. Διότι ποιος θα ενεργήσει την θέωση, αν η θεία Χάρις είναι κτίσμα κι όχι άκτιστος ενέργεια του Παναγίου Πνεύματος;

Προϋποθέσεις για την θέωσι

Λέγουν βέβαια οι άγιοι Πατέρες ότι μέσα στην Εκκλησία μπορούμε να επιτύχουμε την θέωση. Όμως η θέωσις είναι δώρο του Θεού. Δεν είναι κάτι που επιτυγχάνουμε εμείς μόνοι μας. Φυσικά πρέπει να θέλουμε, να αγωνιζόμαστε και να προετοιμαζόμαστε, για να είμαστε άξιοι, ικανοί και δεκτικοί να δεχθούμε και να φυλάσσουμε το μεγάλο αυτό δώρο του Θεού, εφ' όσον ο Θεός δεν θέλει τίποτε να κάνη σ' εμάς χωρίς την ελευθερία μας. Πλην όμως η θέωσις είναι δωρεά του Θεού. Γι' αυτό οι άγιοι Πατέρες λένουν ότι εμείς μεν πάσχουμε την θέωση, ο Θεός δεν ενεργεί την θέωση.

Διακρίνουμε δε ορισμένες απαραίτητες προϋποθέσεις στην πορεία του ανθρώπου προς την θέωση.

α) Η ταπείνωση

Πρώτη κατά τους αγίους Πατέρας προϋπόθεση για την θέωση είναι η ταπείνωση. Χωρίς την ευλογημένη ταπείνωση ο άνθρωπος δεν μπορεί να τεθή στην τροχιά της

θεώσεως, να δεχθεί την θεία Χάρι, να ενωθεί με τον Θεό. Και μόνο για να αναγνωρίσει ότι σκοπός της ζωής του είναι η θέωσις, χρειάζεται ταπεινώσις. Γιατί πως χωρίς ταπεινώση θα αναγνωρίσεις ότι ο σκοπός της ζωής σου είναι έξω από τον εαυτό σου, είναι στο Θεό;

Όσο ο άνθρωπος ζει εγωκεντρικά, ανθρωποκεντρικά, αυτόνομα, τοποθετεί τον εαυτό του ως κέντρο και σκοπό της ζωής του. Πιστεύει ότι μπορεί να αυτοτελειωθεί, να αυτοορισθή, να αυτοθεωθή. Αυτό είναι άλλωστε και το πνεύμα του σύγχρονου πολιτισμού, της σύγχρονης πολιτικής. Να κάνουμε ένα κόσμο έστω καλύτερο, δικαιότερο, αλλά αυτόνομα. Ένα κόσμο που θα έχει κέντρο τον άνθρωπο χωρίς αναφορά στον Θεό, χωρίς να αναγνωρίζει ότι ο Θεός είναι η πηγή κάθε καλού. Αυτό το λάθος έκανε κι ο Αδάμ, που πίστεψε πως μόνο με τις δικές του δυνάμεις μπορούσε να γίνει Θεός, να ολοκληρωθεί. Το λάθος του Αδάμ κάνουν όλοι οι ουμανισμοί όλων των αιώνων. Δεν θεωρούν απαραίτητη την κοινωνία με τον Θεό για την ολοκλήρωση του ανθρώπου.

Όλα τα ορθόδοξα είναι θεανθρωποκεντρικά, έχουν κέντρο τον Θεάνθρωπο Χριστό. Όλα τα μη ορθόδοξα, Προτεσταντισμός, Παπισμός, Μασονισμός, Χιλιασμός, αθεϊσμός, ότι άλλο εκτός Ορθοδοξίας, αυτόν τον κοινό παρονομαστή έχουν: Κέντρο είναι ο άνθρωπος. Σε μας κέντρο είναι ο Θεάνθρωπος Χριστός. Γι' αυτό είναι εύκολο να γίνει κανείς αιρετικός, χιλιαστής, μασόνος, οτιδήποτε άλλο, αλλά είναι δύσκολο να γίνει Χριστιανός Ορθόδοξος. Για να γίνεις Χριστιανός Ορθόδοξος, πρέπει να δεχθείς ότι κέντρο του κόσμου δεν είσαι εσύ αλλά ο Χριστός.

Άρα η αρχή της οδού προς την θέωση είναι η ταπεινώσις, να αναγνωρίσουμε δηλαδή ότι ο σκοπός της ζωής μας είναι έξω από τον εαυτό μας, είναι στον Πατέρα μας, τον Πλάστη και Δημιουργό μας.

Χρειάζεται ακόμη ταπεινώσις, για να δούμε ότι είμαστε άρρωστοι, ότι είμαστε εμπαιθείς, γεμάτοι αδυναμίες και πάθη.

Κι αυτός πάλι που αρχίζει την πορεία της θεώσεως, πρέπει να έχει διαρκή την ταπεινώση, για να διατηρείται συνεχώς στην πορεία αυτή. Διότι αν δεχθεί τον λογισμό ότι με τις δικές του δυνάμεις τα καταφέρνει καλά και προχωρεί, τότε εισέρχεται μέσα του η υπερηφάνεια. Χάνει ότι κέρδισε και χρειάζεται να αρχίσει πάλι από την αρχή, να ταπεινωθεί, να δει την αδυναμία του, την ανθρώπινη ασθένεια του και να μη βασίζεται στον εαυτό του. Χρειάζεται να βασίζεται στην Χάρι του Θεού, για να μπορεί να βρίσκεται συνεχώς στην πορεία της θεώσεως.

Γι' αυτό στους βίους των Αγίων μας κάνει εντύπωση η μεγάλη ταπεινώση τους. Ενώ ήταν κοντά στον Θεό, έλαμπαν μέσα στο φως του Θεού, ήταν θαυματουργοί, μυροβλύτες, την ίδια στιγμή πίστευαν για τον εαυτό τους ότι ήταν πολύ χαμηλά, πολύ μακριά από τον Θεό, ότι ήταν οι χειρότεροι από τους ανθρώπους. Αυτή η ταπεινώση τους ήταν που τους έκανε θεούς κατα Χάριν.

β) Η άσκησης

Μας λένουν επίσης οι Πατέρες ότι η θέωσις έχει στάδια. Αρχίζει από τα χαμηλότερα

και προχωρεί προς τα υψηλότερα. Έχοντας την ταπείνωση, αρχίζουμε με μετάνοια και πολλή υπομονή τον καθημερινό μας εν Χριστώ αγώνα, την άσκηση της εφαρμογής των αγίων εντολών του Χριστού, για να καθαρισθούμε από τα πάθη. Λέγουν δε οι άγιοι Πατέρες ότι μέσα στις εντολές Του κρύβεται ο ίδιος ο Θεός, κι όταν ο Χριστιανός από αγάπη και πίστη στον Χριστό τις τηρεί, τότε ενώνεται μαζί Του.

Αυτό κατά τους αγίους Πατέρας είναι το πρώτο στάδιο της θεώσεως, το οποίο ονομάζεται και "πράξις". Είναι η πρακτική αγωγή, η αρχή του δρόμου προς την θέωση.

Φυσικά αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, διότι ο αγώνας για να ξεριζωθούν τα πάθη από μέσα μας είναι μεγάλος. Χρειάζεται κόπος πολύς, ώστε σιγά-σιγά ο χέρσος εσωτερικός μας αγρός να καθαρίζεται από τα αγκάθια και τις πέτρες των παθών και να καλλιεργείται πνευματικά, ώστε να μπορεί να πέφτει ο σπόρος του λόγου του Θεού και να καρποφορεί. Απαιτείται μεγάλη και συνεχής βία στον εαυτό μας για όλα αυτά. Γι' αυτό ο Κύριος είπε ότι "η βασιλεία του Θεού βιάζεται και οι βιασταί αρπάζουσιν αυτήν". (Ματθ. ια', 12). Και πάλι οι άγιοι Πατέρες μας διδάσκουν: "Δώσε αίμα και λάβε Πνεύμα", δηλαδή δεν μπορείς να λάβεις το Άγιο Πνεύμα, αν δεν δώσεις το αίμα της καρδιάς σου στον αγώνα για να καθαριστείς από τα πάθη, να μετανοήσεις πραγματικά και σε βάθος, και να αποκτήσεις τις αρετές.

Όλες δε οι αρετές είναι όψεις της μίας και μεγάλης αρετής, της αρετής της αγάπης. Όταν ο Χριστιανός αποκτήσει την αγάπη, έχει όλες τις αρετές. Η αγάπη είναι εκείνη που εκδιώκει από την ψυχή του ανθρώπου την αιτία όλως των κακιών και όλων των παθών, η οποία κατά τους αγίους Πατέρας είναι η φιλαυτία. Όλα τα κακά μέσα μας πηγάζουν από την φιλαυτία, που είναι η αρρωστημένη αγάπη του εαυτού μας. Γι' αυτό η Εκκλησία μας έχει την άσκηση. Χωρίς άσκηση δεν υπάρχει πνευματική ζωή, ούτε αγώνας, ούτε προκοπή. Υπακούμε, νηστεύουμε, αγρυπνούμε, κοπιάζουμε με μετάνοιες, ορθοστασίες, για να μπορούμε να καθαριζόμαστε από τα πάθη μας. Αν η Ορθόδοξος Εκκλησία πάυση να είναι ασκητική, παύει να είναι Ορθόδοξος. Παύει να βοηθεί τον άνθρωπος να απαλλάσσεται από τα πάθη του και να γίνεται θεός κατα Χάριν.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας αναπτύσσουν μεγάλη και βαθιά ανθρωπολογική διδασκαλία για την ψυχή και τα πάθη του ανθρώπου. Κατ' αυτούς η ψυχή διακρίνεται στο λογιστικό και παθητικό μέρος. Το παθητικό πάλι περιέχει το θυμοειδές και το επιθυμητικό. Στο λογιστικό περιέχονται οι λογικές ενέργειες της ψυχής, δηλαδή οι λογισμοί, οι σκέψεις. Το θυμοειδές είναι τα θετικά ή αρνητικά συναισθήματα, η αγάπη, το μίσος. Το επιθυμητικό είναι οι καλές επιθυμίες των αρετών και οι κακές επιθυμίες των ηδονών, των απολαύσεων, η φιλοχρηματία, η κοιλιοδοουλία, η σαρκολατρεία, τα σαρκικά πάθη. Αν αυτά τα τρία μέρη της ψυχής, το λογιστικό, το θυμοειδές και το επιθυμητικό, δεν καθαρισθούν, δεν μπορεί ο άνθρωπος να δεχθεί μέσα του την Χάρι του Θεού, να θεωθεί. Το λογιστικό καθαρίζεται με την νήψι, που είναι η συνεχής τήρησις του νοός από τους λογισμούς, με το να κρατεί δηλαδή του καλούς λογισμούς και να αποδιώχνη του κακούς. Το θυμοειδές πάλι καθαρίζεται με την αγάπη. Και το επιθυμητικό, τέλος, καθαρίζεται με την εγκράτεια. Όλα αυτά

πάντως από κοινού καθαρίζονται και αγιάζονται με την προσευχή.

γ) Τα άγια Μυστήρια και η προσευχή

Ο Χριστός εγκαθίσταται στην καρδιά του ανθρώπου με τα άγια Μυστήρια. Με το άγιο Βάπτισμα, το Χρίσμα, την ιερά εξομολόγηση, την Θεία Ευχαριστία. Στους Ορθόδοξους Χριστιανούς που είναι εν κοινωνία Χριστού, ο Θεός, η Χάρης Του, είναι μέσα τους, στην καρδιά τους, διότι είναι βαπτισμένοι, χρισμένοι, εξομολογημένοι, κοινωνημένοι.

Τα πάθη όμως καλύπτουν την θεία Χάρι, όπως η στάχτη την σπίθα. Με την άσκηση και την προσευχή η καρδιά καθαρίζεται από τα πάθη, η σπίθα της θείας Χάριτος αναζωπυρούται και ο πιστός αισθάνεται τον Χριστό στην καρδιά του, που είναι το κέντρο της υπάρξεως του.

Κάθε προσευχή της Εκκλησίας βοηθεί στην κάθαρση της καρδιάς. Ιδιαίτερως όμως βοηθεί η λεγόμενη μονολόγιστος ευχή ή νοερά προσευχή ή καρδιακή προσευχή, το "Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησον με τον αμαρτωλόν". Αυτή η προσευχή, που ανέκαθεν παραδίδεται στο Άγιον Όρος, έχει το εξής πλεονέκτημα: επειδή είναι μονολόγιστος, δηλαδή μόνο μία πρότασις, μας βοηθεί να συγκεντρώνουμε εύκολα τον νου μας. Συγκεντρώνοντας τον νου μας τον βυθίζουμε στην καρδιά και προσέχουμε εκεί να μη απασχολείται με άλλα πράγματα και νοήματα, ούτε καλά, ούτε κακά, αλλά μόνο με τον Θεό.

Η άσκησις στην καρδιακή αυτή προσευχή, που μπορεί να γίνει με την Χάρι του Θεού συν τω χρόνω συνεχής, είναι ολόκληρη επιστήμη, τέχνη ιερά, που Άγιοι της Πίστεως μας λεπτομερώς περιγράφουν στα ιερά του συγγράμματα, όπως και σε μια μεγάλη συλλογή πατερικών κειμένων, την "Φιλοκαλία".

Βοηθεί και χαροποιεί λοιπόν τον άνθρωπο η προσευχή αυτή. Κι όταν προχωρήσει ο Χριστιανός στην προσευχή αυτή, και ταυτοχρόνως η ζωή του είναι σύμφωνη με τις άγιες εντολές του Θεού και της Εκκλησίας, τότε αξιώνεται να λάβει εμπειρία της θείας Χάριτος. Αρχίζει να γεύεται την γλυκύτητα της κοινωνίας του Θεού, να γνωρίζει εκ πείρας το "γεύσασθε και ίδετε ότι Χρηστός ο Κύριος" (Ψαλμ. λγ', 9). Για μας τους Ορθόδοξους ο Θεός δεν είναι ιδέα, κάτι που το σκεπτόμαστε μόνο ή για το οποίο συζητούμε ή διαβάζουμε, αλλά είναι Πρόσωπο, με το Οποίο ερχόμαστε σε ζωντανή και προσωπική κοινωνία, κάτι που το ζούμε, του Οποίου λαμβάνουμε εμπειρία.

Τότε βλέπουμε τι μεγάλη και άρρητη και ανέκφραστη ευτυχία είναι να έχουμε τον Χριστό μέσα μας και να είμαστε Ορθόδοξοι Χριστιανοί.

Πολύ βοηθεί τους Χριστιανούς που είναι στον κόσμο, μέσα στις διάφορες μέριμνες και απασχολήσεις της κάθε ημέρας, να βρίσκουν τουλάχιστον λίγα λεπτά ησυχίας για να ασκούνται σ' αυτήν την προσευχή.

Τους αγιάζουν βέβαια κι όλες οι κατά Θεόν εργασίες και καθήκοντα, όταν γίνονται ταπεινά και με αγάπη. Όμως χρειάζεται και η προσευχή. Σ' ένα ήσυχο δωμάτιο (είναι καλό ίσως μετά από κάποια μελέτη πνευματική ή αφού ανάψουν το καντήλι εμπρός

στις εικόνες και θυμιάσουν), όσο γίνεται μακριά από θορύβους και απασχολήσεις, και αφού ησυχάσουν από άλλες σκέψεις και λογισμούς, να βυθίζονται στον νου τους στην καρδιά λέγοντας την ευχή "Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησον με τον αματωλόν (ή την αματωλήν)". Πόση ειρήνη και δύναμη αντλούν οι ψυχές μ' αυτήν την κατά Θεόν ησυχία! Πόσο τις ενισχύει και στις υπόλοιπες ώρες της ημέρας να διατηρούνται ειρηνικές, χωρίς νεύρα και ένταση και άγχος, αλλά να έχουν όλες τις δυνάμεις τους σε αρμονία και ενότητα!

Μερικοί αναζητούν λίγη ψυχική ησυχία με τεχνητά μέσα σε άλλους χώρους, πλανημένους και δαιμονικούς, όπως στις ανατολικές λεγόμενες θρησκείες. Προσπαθούν να εύρουν κάποια ησυχία με εξωτερικές ασκήσεις, διαλογισμό, κ.λπ., για να επιτύχουν κάποια ισορροπία ψυχής και σώματος. Το λάθος είναι ότι σ' όλα αυτά ο άνθρωπος, που προσπαθεί να λησμονήσει τις διάφορες σκέψεις και τον υλικό κόσμο, ούτε ουσιαστικά δεν κάνει διάλογο με τον Θεό, αλλά μονόλογο με τον εαυτό του. Καταλήγει δηλαδή πάλι στον ανθρωποκεντρικό και αποτυγχάνει.

Εμπειρίες της θεώσεως

Οι εμπειρίες της θεώσεως είναι ανάλογες με την κάθαρση του ανθρώπου. Όσο περισσότερο καθαρισθεί ο άνθρωπος από τα πάθη, τόσο ανώτερη εμπειρία λαμβάνει του Θεού, βλέπει τον Θεό, κατά το "Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται" (Ματθ. ε', 8).

Όταν αρχίζει ο άνθρωπος να μετανοεί, να εξομολογείται και να κλαίει για τις αμαρτίες του, λαμβάνει τις πρώτες εμπειρίες της χάριτος του Θεού. Τέτοιες δε εμπειρίες είναι πρώτα τα δάκρυα της μετάνοιας, που φέρουν χαρά ανεκκλήτητη στην ψυχή, και η βαθειά ειρήνη η οποία ακολουθεί. Γι' αυτό και το πένθος αυτό για τις αμαρτίες μας λέγεται "χαροποιόν πένθος", όπως είπε ο Κύριος στους Μακαρισμούς Του: "Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται" (Ματθ. ε', 4).

Μετά προχωρεί σε ανώτερα στάδια, όπως είναι ο θείος φωτισμός, με τον οποίο φωτίζεται ο νους και βλέπει με άλλη χάρι τα πράγματα, τον κόσμο, τους ανθρώπους. Αγαπά τότε ο Χριστιανός τον Θεό περισσότερο Και έρχονται άλλα δάκρυα, ανώτερα, που είναι δάκρυα αγάπης για τον Θεό, θείου έρωτος. Όχι πια για τις αμαρτίες του, διότι έχει την βεβαιότητα ότι ο Θεός συγχώρησε τις αμαρτίες του. Τα δάκρυα αυτά, που φέρουν μεγαλύτερη ευτυχία, χαρά και ειρήνη στην ψυχή, είναι ανώτερη εμπειρία θεώσεως.

Αποκτά μετά ο άνθρωπος την απάθεια, την ζωή χωρίς τα διαβλητά πάθη, τις εφάμαρτες αδυναμίες. Και είναι τότε ειρηνικός και ατάραχος σε κάθε προσβολή εξωτερική, απαλλαγμένος από υπερηφάνεια, μίσος, μνησικακία, σαρκικές ορέξεις.

Αυτό είναι το δεύτερο στάδιο της θεώσεως, το καλούμενο "θεωρία", κατά το οποίο ο άνθρωπος καθαρισμένος ήδη από τα πάθη φωτίζεται από το Άγιο Πνεύμα, ελλάμπεται και θεώνεται. Θεωρία σημαίνει θέα. Θεωρία του Θεού σημαίνει θέα του

Θεού. Για να μπορεί όμως κανείς να βλέπει τον Θεό, πρέπει να είναι θεωμένος άνθρωπος. Άρα θεωρία του Θεού σημαίνει θέωσις.

Όταν μάλιστα καθαρισθεί τελείως, προσφερθεί τελείως στον Θεό, τότε λαμβάνει και την μεγαλύτερη στους ανθρώπους εμπειρία της θείας Χάριτος, που κατά τους αγίους Πατέρας είναι η θέα του ακτίστου φωτός του Θεού. Αυτό το φως το βλέπουν οι πολύ προχωρημένοι στην θέωση, ελάχιστοι σε κάθε γενεά. Το βλέπουν οι Άγιοι του Θεού, και φαίνονται μέσα σ' αυτό, όπως άλλωστε εικονίζονται στις άγιες εικόνες τους με τα φωτοστέφανα.

Στον βίο π.χ. του Αγίου Βασιλείου του Μεγάλου αναφέρεται ότι όταν ο Μ. Βασίλειος προσευχόταν στο κελί του, τον έβλεπαν οι άλλοι, όσοι βέβαια μπορούσαν να τον δουν να λάμπει όλος αυτό και το κελί του μέσα σ' αυτό το άκτιστο φως του Θεού, το φως της θείας Χάριτος. Στους βίους πολλών αγίων Νεομαρτύρων της Πίστεως μας, διαβάζουμε πως αφού οι Τούρκοι μετά από φρικτά βασανιστήρια κρεμούσαν τα σώματα τους στις πλατείες των πόλεων προς εκφοβισμό των λοιπών Χριστιανών, πολλές φορές τις νύχτες φαινόταν ένα φως να τους περιλάμπη. Κι έλαμπε τόσο φανερά και έντονα, που οι ίδιοι οι κατακτητές, επειδή αποδεικνυόταν έτσι περίτρανα η αλήθεια της Πίστεως μας, διέτασαν και τα κατέβαζαν, ώστε να μην ντροπιάζονται στους Χριστιανούς, οι οποίοι έβλεπαν πως ο Θεός δόξαζε τους αγίους Μάρτυρας Του. Η Χάρις της θεώσεως διατηρεί άφθαρτα και τα σώματα των Αγίων, τα άγια λείψανα, μυροβλύζοντα και θαυματουργούντα. Όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, η Χάρις του Θεού αφού πρώτα ενωθεί με τις ψυχές των Αγίων, κατόπιν σκηνώνει και στα άγια σώματα τους, και χαριτώνει κι αυτά. Κι όχι μόνο στα σώματα τους, αλλά και στους τάφους τους, στις εικόνες τους και στους Ναούς τους. Να γιατί προσκυνούμε και ασπαζόμαστε τις εικόνες, τα άγια λείψανα, τους τάφους, τους Ναούς των αγίων. Διότι όλα αυτά έχουν κάτι από την Χάρι του Θεού που είχε ο Άγιος στην ψυχή τους λόγω της ενώσεως του με τον Θεό, λόγω της θεώσεως του.

Γι' αυτό μέσα στην Εκκλησία απολαμβάνουμε την Χάρι της θεώσεως όχι μόνο με την ψυχή, αλλά και με το σώμα μας, επειδή και το σώμα συγκοπιάζοντας με την ψυχή, ασφαλώς και συνδοξάζεται, ως ναός του ενοικούντος σ' αυτό Αγίου Πνεύματος.

Αυτή η Χάρις πηγάζοντας από τον άγιο Κύριο, τον Θεάνθρωπο Χριστό, εκχύνεται στην Παναγία μας, στους Αγίους και έρχεται και σε μας τους ταπεινούς.

Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι όλες οι τυχόν εμπειρίες του Χριστιανού δεν είναι εκ του ασφαλούς εμπειρίες θεώσεως και πνευματικές. Πολλοί πλανήθηκαν από δαιμονικές ή ψυχολογικές εμπειρίες. Για να μη υπάρχει λοιπόν κίνδυνος πλάνης και δαιμονικής επήρειας, πρέπει να αναφέρονται όλες ταπεινά στον Πνευματικό, ο οποίος και με τον παρά Θεού φωτισμού θα διακρίνει την γνησιότητα ή μη αυτών των εμπειριών και θα καθοδηγήσει αναλόγως την εξομογούμενη ψυχή. Γενικώς δε η υπακοή μας στον Πνευματικό είναι εκ των πλέον βασικών σημείων της πνευματικής μας πορείας, διά της οποίας αποκτούμε εκκλησιαστικό πνεύμα μαθητείας εν Χριστώ και εξασφαλίζεται η νόμιμος άθλησις μας που θα μας οδηγήσει στην ένωση μας με τον Θεό.

Ένας ιδιαίτερος χώρος θεώσεως, εντός πάντοτε της Εκκλησίας, είναι και ο

Μοναχισμός, όπου οι μοναχοί αγιαζόμενοι λαμβάνουν υψηλές εμπειρίες ενώσεως με τον Θεό.

Έτσι, όσο μοναχοί μετέχουν στην θέωση και τον αγιασμό, βοηθούν και όλη την Εκκλησία. Διότι όπως πιστεύουμε οι Χριστιανοί, ακολουθώντας την μακραίωνα Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας, ο αγώνας των μοναχών έχει θετική επίδραση στην ζωή του κάθε αγωνιζόμενου πιστού μέσα στον κόσμο. Γι' αυτό στην Ορθοδοξία μας ο λαός του Θεού έχει πολλή ευλάβεια στον Μοναχισμό.

Στην Εκκλησία μας εξ' άλλου συμμετέχουμε στην κοινωνία των Αγίων, έχουμε την εμπειρία και χαρά της εν Χριστώ ενότητας. Με αυτό εννοούμε ότι μέσα στην Εκκλησία δεν είμαστε άτομα μεμονωμένα, αλλά μία ενότης, μία αδελφότης, μία αδελφική κοινωνία. Κι όχι μόνο μεταξύ μας αλλά και με τους Αγίους του Θεού που ζουν επί γης σήμερα ή έχουν κοιμηθεί. Αφού και με τον θάνατον ακόμη δεν χωρίζονται οι Χριστιανοί. Ο θάνατος δεν μπορεί να χωρίσει τους Χριστιανούς διότι είναι όλοι τους ενωμένοι στο ανεστημένο σώμα του Χριστού.

Γι' αυτό κάθε Κυριακή, και κάθε φορά που τελείται η θεία Λειτουργία, είμαστε σ' αυτήν όλοι παρόντες, μαζί με τους Αγγέλους και τους Αγίους όλων των αιώνων. Είναι ακόμη και οι συγγενείς μας που έχουν πεθάνει, αν βέβαια είναι ενωμένοι με τον Χριστό. Όλοι εκεί είμαστε και κοινωνούμε μεταξύ μας μυστικά, όχι εξωτερικά αλλά εν Χριστώ.

Αυτό φαίνεται και στην Προσκομιδή, όπου στο άγιο Δισκάριο, γύρω από τον Αμνό Χριστό, τοποθετούνται οι μερίδες της Παναγίας, των Αγίων και των ζώντων και κεκοιμημένων Χριστιανών. Όλες αυτές οι μερίδες εμβάπτονται, μετά το καθαγιασμό των Τιμίων Δώρων, στο Αίμα του Χριστού.

Αυτή είναι η μεγάλη ευλογία της Εκκλησίας, το ότι είμαστε μέλη της και μπορούμε να κοινωνούμε όχι μόνο με τον Θεό, αλλά και μεταξύ μας ως μέλη τους σώματος του Χριστού.

Κεφαλή του αγίου αυτού σώματος είναι ο ίδιος ο Χριστός. Η ζωή έρχεται από την κεφαλή στο σώμα. Το σώμα βέβαια έχει ζωντανά μέλη, αλλά έχει και μέλη που δεν έχουν την ίδια ζωντανία, δεν έχουν όλα τέλεια υγεία. Τέτοιοι είμαστε οι περισσότεροι από εμάς. Από τον ίδιο τον Χριστό όμως και από τα ζωντανά μέλη του έρχεται η ζωή, το αίμα το υγιές, και στα άλλα μέλη τα λιγότερο υγιή, ώστε σιγά-σιγά να υγιαίνουν και δυναμώνουν κι αυτά. Να γιατί πρέπει να είμαστε μέσα στην Εκκλησία! Για να λαμβάνουμε υγεία και ζωή, αφού έξω από το σώμα της Εκκλησίας δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα να αναρρώσουμε και να ζωοποιηθούμε.

Αυτά όλα φυσικά δεν έρχονται αμέσως. Σ' όλη του την ζωή πρέπει να αγωνίζεται ο Ορθόδοξος Χριστιανός, για να μπορεί σιγά-σιγά με την Χάρι του Θεού, μέσα στην Εκκλησία, με την ταπείνωση, την μετάνοια, την προσευχή, τα άγια Μυστήρια, να αγιάζεται και να θεώνεται.

Αυτός όμως είναι ο σκοπός της ζωής μας, ο στόχος ο μεγάλος. Δεν έχει τόση σημασία που ακριβώς θα φτάσουμε. Αξία έχει ο αγώνας μας, τον οποίο ο Θεός ευλογεί πλουσίως και στον παρόντα και στον μέλλοντα αιώνα.

Αποτυχία πολλών ανθρώπων να φθάσουν στην θέωσι

Ενώ λοιπόν έχουμε κληθεί για αυτόν τον μεγάλο σκοπό, να ενωθούμε με τον Θεό να γίνουμε θεοί κατά Χάριν και να απολαύσουμε αυτή την μεγάλη ευλογία, για την οποία μας έπλασε ο Πλάστης και Δημιουργός μας, εμείς πολλές φορές ζούμε σαν να μη υπάρχει αυτό ο μεγάλος, ο υψηλός στόχος. Κι έτσι γεμίζει αποτυχία η ζωή μας. Ο άγιος Θεός μας έπλασε για την θέωση. Αν λοιπόν δεν θεωθούμε, όλη η ζωή μας είναι αποτυχία.

Ας αναφέρουμε μερικές αιτίες γι' αυτό.

α) Η προσήλωσις στις βιοτικές μέριμνες

Μπορεί να κάνουμε καλά και ωραία πράγματα. Σπουδές, επάγγελμα, οικογένεια, περιουσίες, φιλανθρωπίες. Όταν βλέπουμε και χρησιμοποιούμε τον κόσμο ευχαριστισιακά ως δώρο του Θεού, τότε όλα συνδέονται μαζί Του και γίνονται δρόμοι ενώσεως με τον άγιο Θεό. Αν δεν ενωθούμε ωστόσο με τον Θεό, αποτύχαμε, όλα είναι άχρηστα.

Συνήθως οι άνθρωποι αποτυγχάνουν, διότι παρασύρονται από αυτούς τους δευτερεύοντες σκοπούς στη ζωή τους. Δεν βάζουν ως πρώτο και κύριο στην ζωή τους την θέωση. Απορροφούνται από τα ωραία του κόσμου τούτου και χάνουν τα αιώνια. Δίδονται ολοκληρωτικά στα δευτερεύοντα και ξεχνούν το "εν ου έστι χρεία" (βλ. Λουκ. ι', 42).

Υπάρχει σήμερα ιδίως μία διαρκής απασχόλησις, συνεχείς δραστηριότητες, - ίσως είναι και τέχνασμα του διαβόλου για να πλανά και τους εκλεκτούς - ένεκα των οποίων παραμελούμε την σωτηρία μας. Π.χ. τώρα έχουμε σπουδές, μελέτες, διάβασμα, δεν ευκαιρούμε να προσευχόμαστε, να εκκλησιαζόμαστε, να εξομολογούμαστε, να κοινωνούμε. Αύριο θα έχουμε συνέδρια, συμβούλια, κοινωνικές και προσωπικές ευθύνες, πως να βρούμε χρόνο για τον Θεό! Μεθαύριο γάμο, οικογενειακές μέριμνες, αδύνατο να ασχοληθούμε με τα πνευματικά. Συνεχώς επαναλαμβάνουμε και εμείς στον Χριστό: "ου δύναμαι έλθειν... Ερωτώ σε, έχε με παρητημένον" (βλ. Λουκ. ιδ', 19-20).

Κι έτσι χάνουν και την αξία τους όλα αυτά τα ωραία και νόμιμα. Όλα αυτά έχουν πραγματική, ουσιαστική αξία, όταν γίνονται με την Χάρι του Θεού, όταν δηλαδή προσπαθούμε να τα κάνουμε όλα προς δόξαν Θεού. Αλλά και όταν δεν παύουμε να νοσταλγούμε, να επιδιώκουμε αυτό που είναι πέρα από τις σπουδές, πέρα από το επάγγελμα, πέρα από την οικογένεια, πέρα από τις όποιες καλές και ιερές ευθύνες και δραστηριότητες: να ποθούμε την θέωση. Τότε βρίσκουν κι όλα αυτά το πραγματικό τους νόημα και την αιώνιο προοπτική τους και μας ωφελούν.

Είπε ο Κύριος: "Ζητείτε δε πρώτον την βασιλείαν του Θεού και ταύτα πάντα

προστεθήσεται υμίν" (Ματθ. στ', 33). Η βασιλεία του Θεού είναι η θέωση, το να λάβουμε την Χάρι του Παναγίου Πνεύματος. Όταν έλθει η θεία Χάρις και βασιλεύσει μέσα στον άνθρωπο, ο άνθρωπος βασιλεύεται από τον Θεό. Και διά των θεωμένων ανθρώπων έρχεται η Χάρις του Θεού και στους άλλους ανθρώπους και στην κοινωνία. Αλλά κι όπως διδάσκουν οι Πατέρες, στην Κυριακή Προσευχή το "ελθέτω η βασιλεία" σημαίνει "ελθέτω η Χάρις του Αγίου Πνεύματος", που όταν έλθει θεώνει τον άνθρωπο.

β) Ο ηθικισμός

Το πνεύμα του δυστυχώς του ηθικισμού που προαναφέραμε, το να περιορίσουμε δηλαδή την χριστιανική ζωή στην ηθική βελτίωση, έχει επηρεάσει αρνητικά, αρκετά και στον τόπο μας, την ευσέβεια και την πνευματικότητα των Χριστιανών. Λόγω δυτικής θεολογικής επιδράσεως πολλές φορές παύουμε να επιδιώκουμε την θέωση.

Η αγωγή όμως της ηθικής καλυτέρευσις είναι αγωγή ανθρωποκεντρική, με κέντρο τον άνθρωπο. Σ' αυτήν προέχει η ανθρώπινη προσπάθεια κι όχι η Χάρις του Θεού. Φαίνεται όχι μας σώζει η ηθική μας κι όχι η Χάρις του Θεού. Γι' αυτό και σε μια τέτοια κατάσταση και ζωή δεν έχουμε αληθινές εμπειρίες του Θεού, και η ψυχή δεν αναπαύεται πραγματικά, δεν ξεδιψά. Αυτή η αγωγή, που έδωσε εξετάσεις και απέτυχε, μη εκπροσωπώντας το γνήσιο πνεύμα της Εκκλησίας του Χριστού, είναι εν πολλοίς υπεύθυνη και για την αθεία και την αδιαφορία προς την πνευματική ζωή πολλών συνανθρώπων μας και δη νέων.

Αντί να μιλούμε οι γονείς, οι διδάσκαλοι, οι κληρικοί, και όλοι οι εργάτες της Εκκλησίας, στα Κατηχητικά μας, στα κηρύγματα και αλλού, για μια στείρα βελτίωση του ανθρώπου ας παιδαγωγούμε τους Χριστιανούς μας προς την θέωση, όπως είναι το γνήσιο πνεύμα και η εμπειρία της Εκκλησίας. Οι αρετές άλλωστε, όσο μεγάλες κι αν είναι, δεν αποτελούν τον σκοπό της χριστιανικής ζωής μας, αλλά μέσα και τρόπους που μας προετοιμάζουν να δεχθούμε την θέωση, την Χάρι του Αγίου Πνεύματος, όπως επιγραμματικά διδάσκει ο άγιος Σεραφείμ ο Σάρωφ.

γ) Ο ανθρωποκεντρικός ουμανισμός

Ο αυτόνομος ουμανισμός πάλι ως φιλοσοφικοκοινωνικό σύστημα, χωρισμένο, αυτονομημένο από τον Θεό, οδηγεί σε ένα πολιτισμό φιλαυτίας και αδιεξόδου του σύγχρονο άνθρωπο. Θέλει να μας απομακρύνει από την Ορθόδοξο Πίστη μας εν ονόματι τάχα της αξιοποιήσεως και απελευθερώσεως του ανθρώπου. Υπάρχει όμως μεγαλύτερη αξιοποίησης για τον άνθρωπο από την θέωση;

Συνέπειες της αγωγής της θεώσεως

Η αγωγή που δίδει η Ορθόδοξος Εκκλησία μας με την θεία Λατρεία, την Πατερική θεολογία, τον Μοναχισμό, είναι αγωγή θεώσεως, αγωγή θεανθρωποκεντρική, με κέντρο τον Θεάνθρωπο Χριστό.

Αυτή δίδει μεγάλη χαρά στην ζωή μας, όταν γνωρίζουμε τι μεγάλο προορισμό έχουμε, τι μακαριότης μας αναμένει.

Γλυκαίνει τον πόνο σε κάθε δοκιμασία και στεναχώρια της ζωής με την προοπτική της θεώσεως.

Όταν αγωνιζόμαστε με προοπτική την θέωση, αλλάζει προς το καλύτερο και στάση μας έναντι των συνανθρώπων μας. Όταν δηλαδή βλέπουμε ο ένας τον άλλο ως υποψήφιους θεούς. Πόσο βαθαίνει και ουσιαστικοποιείται τότε και η αγωγή που δίδουμε στα παιδιά μας! Πόσο θεάρεστα, αγαπούν τότε και σέβονται ο πατέρας και η μητέρα τα παιδιά τους, αισθανόμενοι την ευθύνη και ιερή αποστολή που έχουν απέναντι τους, να τα βοηθήσουν να πετύχουν την θέωση, τον σκοπό για τον οποίο με την Χάρι του Θεού τα έφεραν στον κόσμο! Και φυσικά πως θα τα βοηθήσουν, αν οι ίδιοι δεν κατευθύνονται προς αυτόν τον σκοπό, την θέωση; Αλλά και πόση εκτίμηση θα έχουμε στον εαυτό μας, χωρίς εγωισμό και υπερηφάνεια αντίθετη, όταν συναισθανόμαστε ότι είμαστε πλασμένοι γι' αυτόν τον μεγάλο σκοπό!

Λέγουν μάλιστα οι Άγιοι Πατέρες και θεολόγοι της Εκκλησίας ότι έτσι, ξεπερνώντας την ανθρωποκεντρική φιλοσοφία του εγωισμού και της φιλαυτίας μας, γινόμαστε πραγματικά πρόσωπα, αληθινοί άνθρωποι. Συναντούμε τον Θεό με σεβασμό και αγάπη, αλλά και τον συνάνθρωπο με εκτίμηση κι αληθινή αξιοπρέπεια, βλέποντας τον όχι ως σκεύος ηδονής και εκμεταλλεύσεως αλλά ως εικόνα του Θεού προορισμένο για την θέωση.

Όσο είμαστε κλεισμένοι στον εαυτό μας, στο εγώ μας, είμαστε άτομα, όχι όμως πρόσωπα. Μόλις εξέλθουμε από την κλειστή ατομική μας ύπαρξη κι αρχίσουμε, σύμφωνα με την αγωγή της θεώσεως - με την Χάρι του Θεού αλλά και την δική μας συνεργεία - να αγαπούμε, να προσφερόμαστε όλο και περισσότερο σ' Αυτόν και τον πλησίον μας, γινόμαστε πρόσωπα αληθινά. Όταν δηλαδή το εγώ μας συναντήσει το Συ του Θεού και το συ του αδελφού, τότε αρχίζουμε να βρίσκουμε τον χαμένο εαυτό μας. Αφού μέσα στην κοινωνία της θεώσεως, για την οποία πλασθήκαμε, μπορούμε να ανοιγόμαστε, να επικοινωνούμε, να χαιρόμαστε ο ένας τον άλλον πραγματικά κι όχι φίλαυτα.

Αυτό είναι και το ήθος της θείας Λειτουργίας, στην οποία μαθαίνουμε να ξεπερνούμε το στενό, ατομικό μας συμφέρον, στο οποίο μας εξωθεί ο διάβολος, η αμαρτία και τα πάθη μας, και να ανοιγόμαστε σε κοινωνία θυσίας και αγάπης εν Χριστώ.

Αναπαύει και ολοκληρώνει πραγματικά τον άνθρωπο η αίσθηση αυτή της μεγάλης κλήσεως του, δηλαδή της θεώσεως.

Ο ορθόδοξος ανθρωπισμός της Εκκλησίας μας βασίζεται σ' αυτήν την μεγάλη κλήση του ανθρώπου, γι' αυτό και αξιοποιεί στο έπακρο όλες τις δυνάμεις του.

Ποιος άλλος ανθρωπισμός, όσο προοδευτικός και φιλελεύθερος κι αν φαίνεται, είναι τόσο επαναστατικός όσο ο ανθρωπισμός της Εκκλησίας, που μπορεί να κάνει τον άνθρωπο Θεό; Τέτοιο όντως υψηλό ανθρωπισμό μόνο η Εκκλησία έχει;

Γι' αυτό ιδιαίτερα σήμερα, που πολλοί προσπαθούν να ξεγελάσουν του ανθρώπους, και κυρίως του νέους, προβάλλοντας τους ψευτοανθρωπισμούς τους, οι οποίοι κατ' ουσίαν κολοβώνουν τον άνθρωπο και δεν το ολοκληρώνουν, έχει μεγάλη σημασία ο τονισμός αυτής της αγωγής της Εκκλησίας.

Συνέπειες της αγωγής που δεν οδηγεί στην θέωσι

Σήμερα οι νέοι άνθρωποι ζητούν εμπειρίες. Δεν αρκούνται σε μία υλιστική ζωή, σε μία ορθολογιστική κοινωνία, όπως τους την παραδίδουμε οι μεγαλύτεροι. Τα παιδιά μας, που είναι εικόνες Θεού, "κεκελευσμένοι θεοί", ζητούν κάτι πέρα από τα λογικά σχήματα μιας υλιστικής φιλοσοφίας και αθέου παιδείας που τους προσφέρουμε. Ζητούν εμπειρίες αληθινής ζωής. Δεν τους αρκεί μάλιστα να ακούν για τον Θεό. Επιθυμούν την εμπειρία Του, το φως Του, την Χάρι Του. Κι επειδή δεν γνωρίζουν πολλοί απ' αυτούς, ότι η Εκκλησία έχει την δυνατότητα να τους αναπαύσει, έχει την εμπειρία που διψούν, μάταια αναζητούν και καταφεύγουν σε διάφορα άλλα φθηνά υποκατάστατα, προκειμένου να εύρουν κάτι το εξωλογικό, το υπέρλογο.

Και άλλοι μεν οδηγούνται σε ανατολικούς μυστικισμούς, τύπου γιόγκα. Άλλοι στον αποκρυφισμό ή στον γνωστικισμό, τελευταία δε δυστυχώς και σε αποκάλυπτο σατανισμό.

Αλλά και στην ηθική δεν γνωρίζουν κανένα φραγμό, αφού αυτή χωρισμένη και στερημένη από την ουσία και τον σκοπό της, να τους ενώσει με τον άγιο Θεό, καταντά χωρίς κανένα απολύτως νόημα.

Έτσι πλεονάζουν τραγικά φαινόμενα όπως ο αναρχισμός και η τρομοκρατία, με τα οποία πολλοί νέοι άνθρωποι που κατά βάθος θέλουν να ικανοποιήσουν ένα δυναμισμό που έχουν μέσα τους, - και που δεν εκπληρώνεται βαθειά αυτό ο πόθος τους, γιατί δεν έτυχαν αυτή της αγωγής της θεώσεως -, και βιαιότητες κατά των συνανθρώπων τους.

Η πλειονότητα των νέων, και όχι μόνο, τον πολύτιμο χρόνο της ζωής τους και τις δυνάμεις τους, που έδωσε ο Θεός για την επιτυχία στον σκοπό της θεώσεως, τα κατασπαταλούν στην ηδονοθηρία και σαρκολατρεία, που, με την ανοχή δυστυχώς και της πολιτείας μερικές φορές, γίνονται τα σύγχρονα είδωλα, οι σύγχρονοι "θεοί", προκαλώντας έτσι μεγάλη φθορά στα σώματα και τις ψυχές τους.

Άλλοι ζώντας χωρίς καθόλου ιδανικά κατατρίβονται σε διάφορες άσκοπες, ανούσιες και βλαβερές ασχολίες, άλλοι αισθάνονται απόλαυση τρέχοντας υπέρμετρα στους δρόμους - με τραγικές πολλές φορές καταλήξεις τους τραυματισμούς και τον θάνατο -, κι άλλοι πάλι μετά από περιπλανήσεις παραδίδονται άνευ όρων στην δαιμονική εξάρτηση των ναρκωτικών, την νέα αυτή μάστιγα του αιώνας μας.

Και τέλος αρκετοί, μετά από μια σχετικά σύντομη ζωή, γεμάτη από αποτυχίες και απογοητεύσεις, συνειδητά ή ασυνείδητα δίδουν τέλος στο μαρτύριο της μάταιης αναζητήσεως τους καταφεύγοντας δυστυχώς στην έσχατη μορφή απελπισίας, την αυτοκτονία.

Δεν είναι αλήτες όλα αυτά τα παιδιά που καταφεύγουν σ' αυτά τα παράλογα και

τραγικά. Είναι νέοι, παιδιά του Θεού και παιδιά μας, που απογοητευμένα από την υλιστική, αυτάρκη κοινωνία που τους παραδίδουμε, δεν βρίσκουν αυτό για το οποίο έχουν πλασθεί, το αληθινό, το αιώνιο, που δεν τους το δώσαμε και γι' αυτό και το αγνοούν. Αγνοούν τον μεγάλο σκοπό της ζωής του ανθρώπου, την θέωση. Γι' αυτό και μη βρίσκοντας ανάπαυση σε οτιδήποτε άλλο καταφεύγουν στην απελπισία με τις μορφές που αναφέρθηκαν.

Σήμερα αρκετοί Ποιμένες της αγίας Εκκλησίας μας, αρχιερείς ιερείς, πνευματικοί, αλλά και λαϊκοί αδελφοί, από αγάπη ανιδιοτελή αναλώνονται καθημερινώς στην καθοδήγηση των νέων μας με σκοπό την θέωση τους. Τους είμαστε ευγνώμονες για την θυσία και προσφορά τους, για το θεάρεστο αυτό έργο τους, με το οποίο διά της Χάριτος του Θεού σώζονται και αγιάζονται ψυχές υπέρ των Χριστός απέθανε.

Ταπεινά βοηθεί και συμπαραστέκεται στον μεγάλο αυτόν πόνο της Εκκλησίας και το Άγιον Όρος. Το Περιβόλι της Παναγίας μας όντας ένας ιδιαίτερος χώρος αγιασμού και κατά Θεόν ησυχίας, απολαμβάνει την ευλογία της θεώσεως, ζει την κοινωνία του Θεού, έχει έντονη και εναργή την εμπειρία της Χάριτος Του, του Φωτός Του. Γι' αυτό και πολλοί συνάνθρωποι μας, στην πλειοψηφία τους νέοι, ωφελούνται, ενισχύονται, αναγεννώνται εν Χριστώ με κάποιο προσκύημα τους στον Άθωνα ή και διατηρώντας πιο ιδιαίτερους δεσμούς μαζί του. Κι έτσι χαίρονται τον Θεό στην ζωή τους και αρχίζουν να καταλαβαίνουν τι είναι Ορθοδοξία, Χριστιανική ζωή, αγώνας πνευματικός, και τι χαρά και μεγάλο νόημα δίδουν αυτά στην ύπαρξη τους. Γεύονται δηλαδή κάτι από το μεγάλο δώρο αυτό του Θεού στον άνθρωπο, την θέωση.

Ας μη ξεχνούμε λοιπόν όλοι οι Ποιμένες της Εκκλησίας, οι θεολόγοι, οι κατηχηταί, την αγωγή της θεώσεως διά της οποίας οι νέοι άνθρωποι, αλλά και όλοι εμείς οι ταπεινοί, με την Χάρι του Θεού και μέσα στον καθημερινό μας αγώνα, τον αγώνα της μετανοίας και της τηρήσεως των αγίων εντολών Του, αποκτούμε την δυνατότητα να απολαύσουμε αυτή την ευλογία του Θεού, την ένωση μαζί Του, να χαρούμε πολύ δυνατά σ' αυτήν την ζωή, αλλά και να κερδίσουμε την αιώνιο ευτυχία και μακαριότητα.

Ας ευχαριστήσουμε συνεχώς τον άγιο Κύριο για το δώρο της αγάπης Του. Στην δική Του αγάπη ας ανταποκριθούμε με την δική μας αγάπη. Ο Κύριος θέλει και ποθεί να θεωθούμε. Γι' αυτόν τον σκοπό άλλωστε έγινε άνθρωπος και απέθανε επί του σταυρού. Για να λάμπει ως ήλιος εν μέσω ήλιων, ως Θεός εν μέσω θεών.

(Το βιβλίο "Η θέωσις ως σκοπός της ζωής του ανθρώπου" του Αρχιμανδρίτου Γεωργίου, Καθηγούμενου της Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου, τυπώθηκε τον Μάιο του 2005 σε **5.000** αντίτυπα από τις γραφικές τέχνες - εκδόσεις "Μυγδόνια" (Δαβάκη 18 τ.κ. 570 09 Καλοχώρι Θεσσαλονίκης Τηλ: 2310 754 254) ως έκδοση της Ιεράς μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους - Άθω.)

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

(Πηγή: www.ixthis.gr)

Διαβάστε περισσότερα κείμενα του γέροντα πατώντας [εδώ](#)

Ακούστε ομιλία του γέροντα με το ίδιο θέμα πατώντας [εδώ](#)